

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פר' וישלח תשפ"ו

הרב **מרדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני הדלקת הנרות ויציאת השבת:

ירושלים – 16:00 | 17:14

תל אביב - 16:14 | 17:16

חיפה - 16:03 | 17:13

מגדל - 16:00 | 17:11

באר שבע – 16:18 | 17:17

למצוא חן בעיני אדוני

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-נָא אִם-נָא מְצֵאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלִקְחַתְּ מִנְּחֹתַי מִיָּדַי כִּי עַל-כֵּן רָאִיתִי פְּנֶיךָ כְּרָאֶת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתְּרַצְּנִי. קַח-נָא אֶת-בְּרִכְתֵּי אֲשֶׁר הִבָּאת לָךְ כִּי-תִצְנֵנִי אֱלֹהִים וְכִי יֵשׁ-לִי-כָל... (שם י"ו-א)

מכאן משמע שכל המנחה אשר פגש עשו קשור למנחה ששלח אליו יעקב, אבל מנחה איננו מנחה (למרות שאלו אותן אותיות), וזה מה שמביא את רש"י לפרש "ופשוטו של מקרא על מוליכי המנחה" (רש"י, שם, ח'), בין אם הם מלאכים ממש ובין אם הם סתם שליחים. כלומר עשו שואל למה צריך את כל מוליכי המנחה, למה להטריח אותם? ועל זה באה תשובת יעקב - "למצוא חן בעיני אדוני", ואז הם ממשיכים להתווכח בנועם, בפסוקים שראינו לעיל עד שעשו מתרצה -

... וַיִּפְצַר-בּוֹ וַיִּקַּח. (שם).

מיד אחרי כן, עשו פותח נושא חדש מול יעקב ואומר לו -

וַיֹּאמֶר נִסְעָה נְגַלְכָּה וְאֵלֶכָּה לְנַגְדָּךְ. (שם י"ב)

כלומר, בצורה פשוטה ואולי אף פשטנית, עד עכשיו זו היתה שיחת נימוסין. יעקב שלח לו מתנות ועשו אמר 'מה פתאום? לא צריך, ולמה גם מוליכי המנחה?', ואחרי שבסופו של דבר הוא מתרצה ומאות לקבל את הנ"ל, מתחילה שיחה חדשה ועניינית לגבי ההליכה המשותפת.

עד אשר אבוא אל אדוני שעירה

יעקב מקבל פה הצעה מופלאה מעשו - לא רק שעשו לא רוצה להילחם בו ולהרוג אותו אלא שהוא מציע לו ללכת איתו יחד לארץ ישראל (ומיד נראה שלשם כוונתו, למרות שעשו כבר גר באותה שעה בשעיר), אך יעקב מסרב -

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָי יְדֹעַ כִּי-הִילָדִים רַפְיִים וְהִצְאָן וְהִבְקָר עֲלֹת עָלַי וּדְפַקוּם יוֹם אֶחָד וַמָּתוּ כָּל-הִצְאָן. (י"ג)

אחרי שיעקב מצליח בתוכנית המקורית שלו לרצות את פניו עשו אחיו, וכל הטקס שהוא התאמן עליו לבילה עשה את שלו ועשו כבר לא רוצה להורגו ואף מציע לו ללכת איתו יחד - הוא מסרב להצעה, ומנמק -

פרשת השבוע היא פרשה 'מלאכית', הכל מלא במלאכים. כבר בפתיחה רש"י מפתיע אותנו ואומר -

וישלח יעקב מלאכים. מלאכים ממש. (בראשית ל"ב, ד')

רש"י לא מביא שני פירושים למרות שחז"ל מביאים גם פירוש שני שהמלאכים הללו היו פשוט שליחים, אך הוא זוכר שכבר בסוף הפרשה הקודמת פגעו ביעקב מלאכים, וכעת הוא שולח את אותם מלאכים ממש "אל עשו אליו ארצה שעיר שדה אדום".

בדרך הוא נתקל במלאך אחד מיוחד שיש לו איתו ענין מיוחד - מלאכושל עשו, איתו הוא נאבק עד עלות השחר, אך אנו מדגל שירות לפגישה של יעקב עם אחיו עשו, ונדון בהמשך האם גם היא קשורה למלאכים האמורים.

מי לך כל המנחה הזו?

נתמקד בדיבורים שבין האחים בפגישה -

וַיֵּרֶץ עֵשָׂו לְקִרְאָתוֹ וַיַּחְבְּקוּהוּ וַיִּפְּל עַל-צַוְאָרוֹ וַיִּשָּׁקוּהוּ וַיִּבְכּוּ. וַיִּשָּׂא אֶת-עֵינָיו וַיִּרְא אֶת-הַנְּשִׂיִם וְאֶת-הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי-אֵלֶּה לָּךְ וַיֹּאמֶר הַיְלָדִים אֲשֶׁר-תָּנָן אֱלֹהִים אֶת-עֲבָדֶיךָ. (שם ל"ג, ד-ה')

עשו לומד מתשובתו של יעקב מי הם הילדים, ואז ניגשות השפחות והמשים, ולאחר שכולם מוצגים בפני עשו, אנחנו מגיעים לדיבור הבא -

וַיֹּאמֶר מִי לָךְ כָּל-הַמְּתָנָה הַזֹּאת אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי וַיֹּאמֶר לְמִצְאָ-חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי. (שם ח')

ברור ששאלתו של עשו איננה מופנית כלפי הילדים כי אותם יעקב כבר הציג בפניו בפסוקים הקודמים. אז למי הוא מתכוון? תשובתו של יעקב היא ש- 'כל מה ששאלת, המנחה הזו, הינו כדי למצוא חן בעיני אדוני'. תגובתו של עשו -

וַיֹּאמֶר עֵשָׂו יֵשׁ-לִי רַב אָחִי יְהִי לָךְ אֲשֶׁר-לָךְ. (שם ט')

מכאן עולה שהמנחה המדובר הוא דבר שיעקב מביא לעשו, ובנימוס עשו דוחה את ההצעה. יעקב עונה כמו אישה 'מרוקאית זקנה' בסגנון 'אל תעליב אותי', ובמילותיו שלו -

הזדמנויות "ואני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא", מביא מדרש אגדה כפירוש שני, הריזה בגלל שבפירוש הראשון יש קושי והוא לא יושב מספיק את פשוטו של מקרא, היינו הבנה מתוך ראייה את המכלול, את הדברים בקונטקסט שלהם. דבריו של רש"י הם ממש געוואלד -

...ומדרשו, כתות של מלאכים פגע שהיו דוחפין אותו ואת אנשיו, ואומרים להם, של מי אתם, והם אומרים להם של עשו, והן אומרים הכו הכו, ואלו אומרים הניחו, בנו של יצחק הוא, ולא היו משגיחים עליו, בן בנו של אברהם הוא, ולא היו משגיחים עליו, אחיו של יעקב הוא, אומרים להם אם כן משלנו אתם. (שם ח', ברש"י)

רש"י נאמן למה שהוא פתח בו כזכור את הפרשה, שהיו אלו מלאכים ממש ששלח יעקב לפניו אל אחיו עשו. לפי רש"י הפירוש הוא כך - שאלתו של עשו "מי לך כל המחנה הזה" היא בעצם 'מי אלה האמשים האלה שהרביצו לי ולאמשי כל הזמן?', כלומר - 'האם הם כפופים לך? כי אמרתי שאני הבן שיצחק וזה לא עזר, ואמרתישאני הנכד של אברהם וגם זה לא עזר, ורק כשהזכרתי שאני אחיו של יעקב הם הפסיקו. מי לך כל המחנה הזה? זה דבר עצום!'

זה פירוש מופלא אבל צריך להבין - מהי התשובה שיעקב נותן לו "למצוא חן בעיני אדוני"? זה לא עונה על השאלה ששאל עשו. הרי יעקב לא רוצה להגביר את הלהבות ולעצבן את עשו אלא דווקא להשלים איתו. אז אולי לא הבנו את פירוש המושג הזה "למצוא חן בעיני אדוני", כי את המושג הזה אמר יעקב גם כמילה האחרונה בפגישה עם עשו, כאשר עשו הציע להציג מהעם אשר איתו, וגם שם כוונת יעקב היתה לכאורה 'קבל את הסירוב שלי כמציאת חן', אז כנראה שאנחנו באמת לא מבינים מה פירוש הביטוי הזה.

השורש ח"ן מופיע בפרשה עוד כמה פעמים, למשל - "הילדים אשר חנן אלהים את עבדך" (שם ו'), וכפירוש רש"י - מתנת חנים. וגם - "קח נא את ברכתי... כי חנני א-להים..." (שם י"א), ואגב מציאת חן זו מגמת כל הפרשה. כשיעקב שולח את האמשים הוא אומר להם לומר לעשו שמגמתו הסופית היא -

...להגיד לאדני למצא חן בעיני. (שם ל"ב ו')

ופתאום המלאכים האלה מרביצים מכות? ומה הפירוש שהם לא מתרגשים מאברהם ומיצחק? ומה הפירוש שהם 'של יעקב'? ושאלה אחרונה - מה כל זה אומר לי? מה אני צריך ללמוד מזה?, הרי לי אין מלאכים ממש לשלוח, אז מיזה עשו ומיזה יעקב?

התאמת תפקידים

כמדומני שיש כאן סוד מופלא, יסוד מופלא, שצריך להיכנס אליו לעומק. בתורת החסידות והאריז"ל יעקב ועשו מייצגים את הנפש האלוקית ואת הנפש הבהמית, אבל לכך נגיע א"ה בהמשך, ונתחיל לדבר ממש בפשוטו של מקרא. גם סיפור

יעֶבֶר-נָא אֲדֹנָי לְפָנַי עֲבָדוּ וְאֲנִי אֶתְנַהֵלָה לְאֹטִי לְרֶגֶל הַמְלָאכָה אֲשֶׁר-לְפָנַי וְלְרֶגֶל הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר-אָבָא אֶל-אֲדֹנָי שְׁעִירָה. (שם י"ד)

רש"י מסביר לנו שיעקב הבין שעשו בעצם רצה לא רק ללכת לארץ ישראל יחד איתו אלא ממש להביא יחד את הגאולה, אך יעקב מסרב בגלל סיבות הילדים ומבטיח לעשו שהוא עוד יגיע אליו לשעיר ואז הם ילכו ויביאו את הגאולה יחד. אמנם חז"ל אומרים -

חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו שהלך יעקב אבינו אצל עשו להר שעיר מימיו. אפשר יעקב אמיתי היה ומרמה בו? אלא אימתי היה הוא בא אצלו? לעתיד לבא. ככתוב: זעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, והיתה לה המלוכה.¹ (ב"ר ע"ח י"ד)

עשו, כשהוא רואה שיעקב מסרב להצעת הגאולה העכשווית-מיידית, מנסה עוד -

וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֲצִיגֶה-נָא עִמָּךְ מִן-הָעַם אֲשֶׁר אֲנִי... (שם ט"ו)

כלומר, 'תן לי לפחות לתת לך מהאמשים שלי שילוו אותך. אם עדיין לא הגיע הרגע המכונן של הגאולה, תרשה לי לפחות לתת לך אמשים שלי שיהיו איתך עד הגאולה', אך גם את זה יעקב דוחה -

...וַיֹּאמֶר לְמָה זֶה אֲמַצָּא-חֵן בְּעֵינַי אֲדֹנָי. (שם)

יעקב חוזר כאן פעם שניה על הביטוי "אמצא חן בעיני אדוני", ביטוי מענין, ובכך מסתיים הדו-שיח ביניהם -

וַיֵּשֶׁב בְּיָדָם הַיְהוּא עֲשׂוֹ לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה. וַיַּעֲקֹב נִסַּע סִכְתָּהּ וַיֵּבֶן לָהּ בַּיִת וַלְמַקְנֶהוּ עֲשָׂה סִכְתָּה עַל-כֵּן קָרָא שְׁם-הַמָּקוֹם סִכּוֹת. (שם ט"ז-י"ז)

וכולנו יודעים שעד שעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו - יעברו קצת יותר משנתיים-שלוש, או אלפיים-שלושת אלפים שנה ויותר.

מלאכים ממש שמרביצים

נחזור להתחלה. לפי מה שפירשנו עכשיו, הדיון הראשון בין יעקב לעשו היה נימוסין והליכות, על מוליכי המנחה, והסיפור השני היה עקרוני-ערכי שעסק בהצעת עשו להבאת הגאולה ובסירובו של יעקב שטען שעדיין לא הגיע הזמן, גם לא לצירוף מאמשים של עשו אליו לליווי בדרך. מעבין הוא שהביטוי "למצא חן בעיני אדוני" מופיע פעמיים - גם בחלק הראשון של גימוני הנימוסין אך גם בחתימת הדיון השני, הערכי, כנ"ל. וצריך להבין - מה יעקב אומר בזה? למה שעשו יקבל את סרבנותו של יעקב גם להצעת הגאולה וגם לליווי מאמשים כמציאת חן? למה זה קשור כלל למציאת חן?

רש"י מרגיש את כל זה (וגם דברים אחרים שלא ניכנס אליהם) ומציע בפירושו השני הצעה אחרת לגמרי מזו שאנחנו הבנו עד עתה. אנחנו יודעים שאם רש"י, שמעיד על עצמו בכמה וכמה

¹ לפי חלק גדול מהמנהגים זהו איך הפטרת הפרשה שלנו - חזן עובדיה.

הבכור הפיזי, ואף נראה בהמשך שיעקב כל הזמן פונה אל עשו בכינוי 'אדוני', ואל עצמו בשם 'עבדך'. לעשו יש כח עצום ורבקה יודעת שזה לא יהיה במודל של יששכר וזבולון (מהשכן יקרה דבור שלאחר מכן אצל בני יעקב) אלא במודל "ורב יעבד צעיר". היא יודעת שתהיה מלחמת עולם בין שני הכוחות הללו ובתוך כל אחד מאיתנו, והיא איננה סיפור יצחק וישמעאל בן האמה, אלא זו מלחמת עולם בתוכנו - בין איש השדה יודע הצייד, שכאשר הוא יהיה מנותק מקדושה הוא יהיה אדמוני ורוצח, והוא חי בתוכי, לבין איש תם יושב אהלים שמושך כל הזמן למעלה למעלה.

גם הם מבינים שיש כאן מערכת יחסים ב'משחק הקדוש' הזה, וזו היתה משמעות מכירת הבכורה בגיל הצעיר של יעקב ועשו. היא התרחשה, כך לימד אותנו רש"י, ביום מותו של אברהם אבינו ומיד נראה למה כשאמשי עשו מזכירים את יצחק ואת אברהם זה לא עוזר להם.

יצחק מבין ברגע הברכה, שהדמות שעומדת לפניו בעת הברכות, יעקב המחופש, אינה דמות פיזית מסופקת, כי אם היה לו ספק - הוא לא היה מברך אותו. אדם לא נותן אתברכת חייו כשיש לפניו ספק. הוא אפילו לא קונה רכב, דירה או משהו פעוט יותר אם יש לו ספק. הוא מברר אותו קודם לכן. הרי "הקול קול יעקב והידיים ידי עשו" אז יש 50% שזה יעקב ו-50% שזה עשו, אז יצחק מברך עם ספק כל כך גדול? זה לא המקרה. יצחק מקבל הארה אלוקית ברורה - "ריח שדה אשר ברכו ה'" ומבין שבאיש שעומד לפניו, יהיה מישיהיה, טמונים הכוחות לרומם את העשויות שבעולם, ולכן צריך לתת לו את הכח העשוי, גם אם זה בעל כורחו של יעקב - "וילך ויקח ויבא אל אמו" (בראשית כ"ד י"ד), וכמאמר חז"ל - "אנוס וכפוף בוכה" (ילקו"ש, שם), כך הולך יעקב האיש התם יושב האהלים שרצה כל כולו להיות למעלה למעלה בעולם הרוחניות המלאכה - זה המקצוע שלו, לשלוח מלאכים, זה מה שהוא יודע לעשות, אלו החלומות שלו וזו המציאות שבה הוא חי - ובעת הוא אמור לקבל בעל כורחו את ברכת עשו, ויש בו מרגע זה ואילך כח עשוי שיכול להרים את עשו. עשו לא מת ולא ימות. את הנפש הבהמית לא רוצים - "למה אשכל גם שניכם יום אחד".

המשימה - לפעול שינוי בעשו

המהות העשויות צריכה לעבור תהליך שעשו עצמו אינו יודע לעשותו כל ימיו, למרות שבפרשה שלנו הוא מאד רוצה, זה התהליך שלימד נח את שם, כמען וחם - "עבד עבדים יהיה לאחיו" (שם ט', ב"ה), זה התהליך שביקשה שרה ללמד את הגר - "מפני שרי גבירתי אנכי בורחת" (שם ט"ג, ח'), לדעת מי הגבירה ומי השפחה, ואת התהליך הזה מבקש יצחק להחדיר בעשו. הוא אבא של יעקב ושל עשו. הוא אומר לו - 'עשו בני, אחיך הוא הגביר. לך יש כח מופלא והוא יוכל לעשות בעולם דברים טובים - אך ורק אם אתה תזכור שאתה משועבד לנפש האלוקית'.

הברכות עוד מלווה אותנו ונמצא ברקע, עם כל המרמה שעל ידה קיבל יעקב אותן. שאלה שעלתה אצלנו בבית המדת היתה - כאשר למדנו את פרשת תולדות, ראינו את יעקב המחופש יוצא מאביו, ועשו מגיע מצידו עם המטעמים, וכשהוא עונה "אני עשו בכורך" יצחק חרד חרדה גדולה, עשו צועק צעקה גדולה ולאביו אין ברכות לתת לו. יצחק מבין עכשיו את הסיטואציה אך אינו חוזר בו ממתן הברכות ליעקב ואומר - "גם ברוך יהיה", אבל למה הוא מלבה את האש? תגיד לו 'בוא דבר עוד שבועיים', תן לו איזו ברכת ניחומים, קצת מתנות, תרגיע אותו שהכל יהיה בסדר. למה אתה אומר לו שאין לך ברכות? והוא אומר לו דברים קשים - "ועל חרבך תחיה ואת אחיך תעבוד". למה צריך להגיע לכל זה?

אני מבקש לטעון שיצחק מבקש להעביר לעשו את תפקידו בדיוק כפי שהוא מבקש להעביר ליעקב את תפקידו, וכמו שרבקה מבקשת להעביר לעשו את תפקידו ולא רק ליעקב. זה יסוד אדיר.

זוכרים את הביטוי "רבקה, אם יעקב ועשו"? זה מופיע בחתימת הדיבור האחרון שבין יעקב ויצחק -

וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וַיְלַךְ פְּדָנָה אֲרָם אֱלִילֶבֶן בְּרֵבְתוֹאֵל הָאֲרָמִי אֲחֵי רַבְקָה אִם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו. (שם כ"ח, ה')

רש"י המפורסם שם אומר "איני יודע מה בא ללמדנו", אבל לכאורה אם כבר, אז היה צריך להיות כתוב "אם עשו ויעקב", שהרי עשו יצא ראשון. אז מה הסיפור שם?

יש ספק? אין ספק!

בסוף פרשת תולדות, יצחק קורא ליעקב הלא מחופש, אחרי שהוא כבר קיבל את הברכות, ואומר לו שה' יתן לו את ברכת אברהם -

וַיִּתְּלֶךְ אֶת־בְּרַכַּת אַבְרָהָם לְךָ וְלִזְרַעְךָ אִתְּךָ לְרִשְׁתָּהּ אֶת־אֶרֶץ מְגֵרֶיךָ אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם. (שם ד')

כלומר כל 'גניבת הברכות' היתה לגבי הברכות של הגבירות, של דגן ותירוש, אבל לא היה שום דיון, לענ"ד לא אצל יצחק, לא אצל רבקה, לא אצל יעקב ואף לא אצל עשו, על השאלה מי יקבל את "ברכת אברהם". זוכרים את סיפור קניית הבכורה של יעקב מעשו בגיל חמשה עשרה? רש"י אומר שם שברור שלא היה מדובר על בכורה ממונית, על ירושה שהולכים איתה לבנק, כי בגיל ששים ושלוש אנחנו רואים שיעקב בכלל לא מבין שזה מגיע לו. מדובר היה על ענין עבודת ה', כפי שרש"י פירש שם, שעדיין לא היו כהנים והבכורות היו אלו שמילאו את התפקיד הזה. תפקידו של יצחק הוא לנסות להפוך את עשו לזבולון. רבקה יודעת שזה לא יעבוד אבל לעשו יש תפקיד גדול מאד אחר. את דבריה ליעקב היא מסיימת במילים "למה אשכל גם שניכם יום אחד" - כך לא אומרת אשה שלא אוהבת את עשו (מעבר לכך שזו אמה שלו ואין אמה ששונאת את בנה). היא מבינה כבר מתחילת ההריון שלה שיש בעשו כח אדיר. הוא

² וגם כלל הלכתי נקוט הוא בידינו - "ספק ברכות להקל".

הבהמית עם הנפש האלוקית. הנפש האלוקית מקבלת מהנפש הבהמית מוטיבציה, אמביציה. זוכרים מה היה בבטן? "ויתרצו". הנפש האלוקית בלי הנפש הבהמית זה 'חנן', כמו שהילדים אומרים. זה דבר נחמד שרוצה להגיע למעלה, לחזור לשמיים, לכסא הכבוד, אבל איך מתמודדים, איך מביאים את כל הרצונות הפנימיים הגבוהים האלה במציאות שנראית אמנם עשווית, מלאת יציאה לשדה, רוצה לפעול?

כבר בארנו לא פעם את הפסוק בשיר השירים "מִשְׁכְּנֵי אֶחָרֶיךָ נְרוּצָה הֵבִיאֵנִי הַמֶּלֶךְ הַדָּרְיוֹ" (ש"ש א', ד'), שזה מדבר על יעקב ועשו, על הנפש האלוקית והבהמית. "משכני" זה בלשון יחיד, כלומר מישהו יחיד פונה ומבקש שימשכו אותו, אבל אחרי זה הוא הופך ללשון רבים "נרוצה", ולכאורה היה צ"ל כתוב "אחריך ארוצה", בלשון יחיד גם! - מבאר אדמו"ר הזקן זיע"א שהנפש האלוקית פונה אל הקב"ה ומבקשת "משכני". אחותי, הנפש הבהמית, והיא האחות הבכורה, יש לה כוחות, היא הגדולה, היא המוטיבציה, היא החשק להתחתן ולהביא ילדים, היא החשק לכלל דבר - היא לא רוצה למעלה. היא רוצה להיות פה, היא רוצה להרויח הרבה כסף ולבנות בית גדול, אבל אתה תמשוך אותי, "משכני", כיון שאני גם עם הכוחות של עשו ולכן - "אחריך נרוצה". רבש"ע, אם תעשה כן ותמשוך אותי, הרי שאתה 'תריוח' פה בעולם דירה בתחתונים. אתה תמשוך אותי ואני כבר אמשוך וארים אותה - "נרוצה", כל המציאות, כל התחתונים, כל העולם כבר ירוץ אחריך, כל המאבק של "ויתרצו" יבוא עם כל האנרגיות שלו לרוץ אליך. ואז כשנגיע למעלה, שם ברור שתיכנס הנפש האלוקית - "הביאני המלך", אבל אז כל העולם יתרומם עם זה.

זדון לכך השיאך

הנביא עובדיה שהיה גר אדומי, מדבר בהפטרה על השחץ של עשו, על הגאווה שלו שמפילה אותו - "זָדוֹן לְבָבְךָ הַשְּׂאִיךָ" (עובדיה א', ג'), ולכן -

הִנֵּה קָטָן נִתְתַּיֶּךָ בְּגוֹיִם בְּזוּי אֲתָהּ מְאֹד. (שם ב')

עד הסיום של - "וְעָלוּ מוֹשְׁעֵימַי בְּיַד צִיּוֹן לְשִׁפְטֵי אֶת־הָרָע עֲשׂוֹ וְהִיָּתָה לַ-ה' הַמְּלוּכָה" (שם כ"א), מה שאומר פה עובדיה, גר אדומי בעצמו, איש עשוי, כשהוא חוזר לשורש משמתו בגירות, זה דבר געוואלד - הרי לעשו יש כוחות, אז למה אתה קורא לזה שחצנות? - כי השחצנות שלו והיא הטפשות שלו שהוא שוכח שאת הכח שיש לו הוא מקבל מפני וכדי לתת ליעקב את הכח שלו. כי הרי מה אומר יצחק לעשו באותה ברכה? - "וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תִּרְדֵּי וּפְרִקְתָּ עָלָי מֵעַל צַנְאָרְךָ" (כ"ג מ'), כלומר, כאשר יעקב חלילה לא יהיה ראוי ואתה תראה אותו במצב ירוד, אז אתה תרדה בו, אבל אז אתה יכול שיתבלבל אצלך הכל ואתה תחשוב שאתה רודה בו כי לך יש כח, ובכלל לא תבין שלפני הכל אתה הורס את עצמך ויחד איתך את כל העולם, את כל העולם המערבי של אירופה ואמריקה, את כל העשוויות והשקר המערבי, אתה הורס את הכל כי אתה לא מוכן לקבל את "ואת אחריך תעבוד".

נסביר; עשו איננו היצר הרע כי אם הנפש הבהמית. הנפש הבהמית הזו היא כח החיים. היא הכח האדמתי, הכח והרצון להתפרנס ולפתח ולבנות את העולם הזה. והנפש האלוקית היא הכח הפנימי שבאדם שמבקש ממנו ודוחף אותו לבקש את האלקות. הוא לא יכול להסתפק רק בעשוויות הזו. הוא לא יכול להסתפק בשעיר, באדום, בחיצוניות, בשדה וביד. כשנכנס עשו לאבא יצחק אחרי שיעקב יצא ממנו, מבין יצחק שברגע זה הוא צריך להעביר לעשו את הכח ואת התפקיד שלו והוא אומר לו - 'הוא הגביר', והוא מוסיף לו עוד משפט - 'כח הציד שלך הוא כזה שאיתו אתה תרצח ותהרוג'. "על חרבך תחיה". מפחיד. אז איך אני אחיה איתו? איך אני אתקן אותו? איך אני אתעל אותו? אני איצור אירופה נאצית? מה יעשה הכח האדומי-עשווי עם כח החרב הזו שמכלה הכל? יש לזה תיקון - "ואת אחריך תעבוד" (שם כ"ג מ'). זה לא יאמן - מה ששמעה אמא רבקה באהלי שם "ורב יעבד צעיר", אלו אותן מילים שאומר עבשיו יצחק ברוח קדשו לעשו. תמיד אנחנו מדלגים על הקטע הזה של מה שנאמר ע"י יצחק לעשו.

שאלנו מה פירוש "אם יעקב ועשו" - זו אמא שכל ימיה מחכה לרגע שבו עשו יוליך את יעקב לפניו. ומה עושה עשו ברגע שהוא מגלה שיצחק ברח את יעקב ושילח אותו פדנה ארם, והוא רואה ששמע יעקב בקול אביו ואמו? - הוא הולך אל ישמעאל ונושא את מחלת בתו לאשה. זה דבר מדהים - עשו מאד רוצה לכבד את אביו. הוא המודל של כיבוד אב. הוא מודע לכך ש-"על חרבך תחיה" זו התכונה הדומיננטית אצלו, הוא מודע לזה שהתיקון שלו זה "ואת אחריך תעבוד" והוא לוקח את מחלת בת ישמעאל שרש"י מלמד אותנו שזה מלשון 'מוחלין עוונותי', וזה מה שעשה ישמעאל בסוף ימיו - נתן ליצחק ללכת לפניו. זו היתה התשובה שהוא עשה. ישמעאל גורש כי הוא רצה לרשת, והוא חוזר ועושה תשובה, וגורם לסבא אברהם להיקבר בשיבה טובה וכשאברהם נפטר מוליכים אותו לקבורה "יצחק וישמעאל בניו". במיתת ישמעאל כתוב "ויגעו" ואומרים חז"ל שלא נאמרה גויעה אלא בצדיקים - זו היתה הצדקות שישמעאל הגיע אליה. זה לא פשוט עבורו, וכשעשו מבין מה אביו שואף ממנו, הוא הולך לקחת את מחלת בת ישמעאל, אבל הלוואי שזה היה אמיתי - הוא לא מגרש את המרשעות הקודמות. הוא חושב שבעשיית דבר מתוק אפשר לפתור את כל בעיות העולם. ללכת ביום ראשון לכומר ולחייך קצת... הוא לא מבין שצריך להתנתק מהחיתיות.

משכני, אחריך נרוצה

נחזור אלינו. כשיעקב הולך לחרן הוא מבין שעבשיו תפקידו הוא ללמוד ולהתרגל לכח העשווי הזה שהוא קיבל לתוכו כדי שהוא יוכל להתמודד עם עשו כאשר הוא יפגש עם עשו, והוא מבטח שהוא יפגש איתו כפי שאמו אמרה לו, אין אפשרות לברוח מהפגישה עם עשו. עד המשיח אנחנו ניפגש עם עשו, עד שנעלה בהרציון לשפוט את הרע עשו ולהביא את הכל למצב של לה' המלוכה. אי אפשר לברוח מזה, אי אפשר לרצוח את הנפש הבהמית. הקב"ה לא שם בטעות בתוכי את הנפש

"לפניו אל עשו אחיו", כדי להגיע אל הפנימיות של העשו הזה וכדי שבסוף להוביל לעולם שבו עשו כפוף ליעקב.

'משלנו אתם'

המלאכים של יעקב פוגשים את עשו, ומכים אותו ואת אמשיו, זה לא יאמן - כי זה הכח שלהם. ועשו בתוך-תוכו מרגיש שליעקב יש תפקיד אחר - 'אבא לא אמר ליעקב להרביץ לי. אבא אמר לי שיעקב ירים אותי!'. וגם כשאמשי עשו אומרים למלאכים שעשו הוא בנו של יצחק הם ממשיכים להכות אותם כי יצחק לא קיבל את הכח של עשו וודאי שלא אברהם קיבלו - אלא רק יעקב. ולכן רק אם אתה יודע שהמלאכים האלה הם של יעקב, והייחוס שלך הוא לא שאתה בנו של יצחק ואף לא נכדו של אברהם, אלא שאתה אח של יעקב (ולא שיעקב הוא האח שלך). שמנו לב במדרש? - "אומרים להם אם כן משלנו אתם". הם לא אמרו! אז אין דבר, נפסיק להרביץ! אלא אמרו - 'אח של יעקב? פלאיפלאים! בוא נביא יחד את הגאולה. משלנו אתם!'. נכד של אברהם? זה לא אומר כלום. לאברהם היו ילדים גם מקטורה, נכדים מישמעאל ועוד. בן של יצחק? עדיין אתה עשו ההוא. אח של יעקב? אוהו! משלנו!

יודעים מה היה צריך לעבור בלילה שלפני הפגישה עם עשו? את המלאך האחרון שעדיין לא היה כפוף לו, שרו של עשו. ושרו של עשו מתחנן ואמר - 'עזב אותי, הקב"ה כבר יקרא לך בבית אל בשם 'ישראל' ויודיע שהאל שורר בקרבך, וששירת עם א-להים ועם אנשים ותוכל, ושכל המלאכים כפופים לך ושאתה תייחד את ה' בעולם, שמשמעותו היא להביא גם את הנפש הבהמית שלי לעבודת ה', גם את עשו, ולכן אנחנו צריכים גם את עשו כדי לומר שה' אחד ושמו אחד.

"ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה המלוכה" - ואנחנו מוסיפים בתפילה - "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". כל עוד עשו לא מופיע כ- "רב יעבוד צעיר" עוד לא יוכל להיות ה' אחד ושמו אחד.

יודעים מה זה בעומק "למצוא חן בעיני אדוני"? זה דבר מדהים; אני יודע איך מוצאים אבדה, אבל איך מוצאים חן? "תִּשְׂאוּ חֵן חֵן לָהּ" (זכריה ד', ז'), "וַתִּשְׂאָ חֵן וַחֲסֵד לְפָנָיו" (אסתר ב', י"ז) - מה זה חן? הפרשה שלנו היא זו שמסבירה את המילה. המשך הסיפור הזה ולכן רש"י אומר שסיפור המלאכים מדרש לפשוטו של מקרא, הוא הרי אומר לו - "קח נָא אֶת בְּרִכְתִּי אֲשֶׁר הִבָּאת לָךְ כִּי חֲנִי אֶלֶהִים וְכִי יֵשׁ לִי כָל יַפְצָר בּוֹ וַיִּקַּח". 'אתה יודע, עשו, למה יש לי כל? למה יש לי את הברכה שכל מה שלא יקרה לי - תמיד יהיה לי כל? אתה יודע למה יש לי כל ואני יכול להרים את עשו ולמה כדאי לך לקבל את הברכה שלי, כי זה התפקיד שקיבלתי מאבא? זה מה שאבא הוריש לי וזה גם מה שהוא רוצה ממך - כי אני נמצא במציאות של "חנני אלהים", ובואו נסביר את המילה הזו, זה חידוש עצום;

תמיד הבנו ש-'חנני' זה שהקב"ה נתן לי מתנת חיים. אני כלום, אבל היום אני מבין את זה שאלקים נתן לי את היכולת להרגיש חנון. להרגיש שהוא חונן אותי. אלוקים חנן אותי, גאל

יהודי ששולט במלאכים

עכשיו נעבור ליעקב. מה רוצה יעקב? הוא אומר לעשו - 'אח יקר שלי, עם לבן גרתי ואני שולח אליך את המלאכים הללו כדי למצוא חן בעיניך. אתה יודע מה היא מציאת החן הזו בעיניך? לא באתי לעבוד עליך חלילה. אתה ואני יודעים שהמתח ששנינו מדברים עליו למרות שהוא לא מוזכר בפסוקים אפילו פעם אחת, לא התאדה והוא קיים, הוא נכח. אני יודע מה היה בהמשך אחרי שיצאתי מאבא עם הברכות ואני יודע עד כמה שזה קשה לך. אני רוצה עוד לומר לך שכן, כל המלאכים האלה, אכן כפופים לי, והמשמעות של זה היא שאדם שמצליח לעשות את רצון בוראו, לעשות לו נחת רוח ולעשות לו דירה בתחתונים - כל המלאכים כפופים הם לו. זה לא יאמן - לפני הפגישה עם עשו, אפילו יעקב אבינו, הבחיר שבאבות, המרכבה, הוא יודע שהוא צריך לשלוח את המלאכים שלו, כי לפני עשו אפשר ליפול כי יש לעשו כח אדיר של "על חרבך תחיה", ואם אתה חלילה לא ראוי - הוא שולט בך, הוא מבולל אותך, הוא הורג אותך. והכח העשוי שיש בך, אם הוא לא מתועל נכון, יכול לשמש כדלק שלו נגדך, כמותרופה שפועלת הפוך. הוא יכול להיות מה שיאפשר לעשויות הזו לצח אותך, חס ושלום. גם יעקב מבין שלפני שהוא הולך לפגוש את עשו, צריך לשלוח מלאכים כדי לעשות עבודת בירורים מקדימה.

בעשו אנחנו נפגשים כל יום, אבל לפעמים זו התמודדות מאתגרת אף יותר. הייתי עד עכשיו בעבודה קשה מול לבן, "ביום אכלני חרב וקרח בלילה", זה לא קל בכלל, ועכשיו אני לפני פגישה עם עשו - אני לא יודע לשלוח מלאכים ממש אבל אני צריך לחשוב מה המלאכים שאני שולח לפניו לעשו אחיו. אל תתרברב. אתה רץ לפגישה עם עשו ואתה משוכנע שתצח? תשכח מזה! "כִּי רַבִּים חַלְלִים הַפִּילָה וְעַצְמִים כָּל הַרְגִיָּה" (משלי ז' כ"ו). הוא יכול להפיל אותך כמוטרף קל, כמעט בעל כורחו, ובוודאי בעל כורחך. 'אימתי יגיעו מעשי למעשי אבותי' - מה הם המלאכים שאני ברמה שלי צריך לשלוח לפניו אל עשו אחיו כשאני אפגוש אותו בארץ אדום, מחר בפגישת העסקים שלי? בהתמודדות הבאה שלי?.

אז יעקב שולט כבר על כל המלאכים, למעט מלאך אחד שאינם כפוף לו - מלאכו של עשו. שרו של עשו אינו כפוף לו. מה שיעקב שולט על כל המלאכים זה מה שכל יהודי אומר בכל בוקר בתפילה, לפני קריאת שמע, שכל המלאכים והשרפים וחיות הקדש מקבלים עליהם עול מלכות שמיים באהבה, וכולם אומרים "קדוש קדוש קדוש", אבל הקב"ה רוצה -

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. (דברים ו',')

והוא אהב אותנו אהבה רבה, וחמלה גדולה, ואהבת עולם, ואני מבקש ממנו "ותן בליבנו בינה" כי אני מבין שבחרת בי באהבה יותר מכל המלאכים.

ומעתה בבין למה קריאת שמע מסתיימת ב-"כי פדה ה' את יעקב וגאלו מיד חזק ממנו" - כי התפקיד של יעקב, בניו וזרעו בעולם הוא לשלוט במלאכים כדי שניתן יהיה לשלוח אותם

המטרה משארה כל הזמן אותה מטרה - "ורב יעבד צעיר".
 חברה, לא ש-רב ילך לאיבוד אלא "ורב יעבוד צעיר". "למה
 אשכל גם שניכם יום אחד", אמרה אמא רבקה. אני רוצה
 להיות "אם יעקב ועשו". זה מופלא.

אם אתה יודעים 'אח של יעקב', זה לא שאנחנו מוותרים לכם
 או שאתם חמודים אלא שממש משלנו אתם. הבנתם את
 התפקיד שלכם והנה הגאולה, אבל אז היא מתפספת ב-
 "ואלכה לנגדך". יעקב מבין ש-'לנגדך' משמעותו עוד
 התבוללות ועוד התבוללות, לנגדך זו שוב איזו תכנית לימודים
 משותפת ועוד פעם יעקב מבולבל עם עשו.

ורב יעבוד צעיר

"למצוא חן בעיניך". באתי למצוא לך את הדרך, עשו. למצוא
 את החן. ולא בטעות אני קורא לך 'אדוני', כי הנפש הבהמית
 היא באמת הבכורה. אדמו"ר הזקן מברך - "כִּי־תִהְיֶינָה לְאִישׁ
 נְשִׂיתֵי מְשִׁים הָאֶתְתָּהּ וְהַוְכָהּ וְהָאֶתְתָּהּ שְׂמֵאָה... וְהִיא הִגְן הַבְּכָר
 לְשִׁנְיָאָה" (דברים כ"א, ט"ו) - הוא הבכור. יש לו כוחות. "למצוא
 חן בעיני אדוני". שואלים למה אמא רבקה לא קראה ליעקב
 כפי שהיא הבטיחה לו - היא אשלחה לו רמזים, את דבורה,
 אבל לא קראה לו במפורש - היא תקרא לו, כשישוב אף אחיך
 וחמת אחיך תשוב, היינן כשהוא יגיד בעצמו "ורב יעבד צעיר".
 כשהוא יאמר בעצמו 'נסעה ונלכה ואלכה אחריך'. "אחרי ה'
 אלוהיכם תלכו" (שם י"ג, ה').

בעז"ה מהרה יעלו "מושעים בהר ציון לשפוט את הר עשו
 והיתה לה' המלוכה", וכשכל המבנה הזה יבנה - "והיה ה'
 למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" בעגלא
 ובזמן קריב, עלינו ועל כל ישראל.

אותי מהמחשבה הזרה, המעוותת, שיש בי ישות מסוימת.
 "זדון לבך השיאך". חנני.

כולנו מכירים את מזמור המנורה בתהילים -

לְמַנְצַח בְּנִגְיֹת מְזֻמָּר שִׁיר. אֱלֹהִים יַחַנְנוּ וְיִבְרְכֵנוּ יְיָ אֵר פְּנֵי
 אֶתְנוּ סְלָה. (תהילים ס"ז א' ב')

מה הפירוש "יאר פניו איתנו"? לכאורה היה צריך לומר "יאר
 פניו אלינו"! אלא הפירוש הוא - 'אלהים', מידת הדין, 'יחוננו' -
 יעשה אותנו מבינים באמת שאין לנו כלום ולכן יש לי הכל, זה
 מה שהוא "ויברכנו", ואז הוא "יאר פניו" לא אלינו, אלא פניו
 יארו בעולם, הוא יאר את הפנימיות של העולם, הוא יגלה את
 המהות הפנימית של העולם, כמו "וישלח יעקב מלאכים לפניו
 אל עשו אחיו" - "איתנו". הוא מלמעלה ואני מלמטה. הוא
 החתן ואני הכלה. הוא הכל ואני כלום. "אין עוד מלבדו".

ואלכה אחריך

למה יעקב לא הצטרף להצעה המדהימה של עשו? כי עשו
 אפילו לא הבין את מילותיו שלו "נסעה ונלכה" והוא רוצה
 להביא משיח, אבל "ואלכה לנגדך", ומסביר רש"י - "בשווה
 לך". לכן יעקב מסרב. 'לא, אח שלי, אנחנו לא שווים. סימן
 שעוד לא הגיע הזמן. כיון שעוד לא אמרת 'נסעה ונלך ואלכה
 בעקבותיך', או 'ואלכה אחריך'. אתם יודעים איזה כאב, איזו
 טרגדיה זו היתה שיעקב היה צריך לדחות את עשו ועשו שואל
 אותו 'אבל למה?' ויעקב אומר לו פעם נוספת - "למצוא חן
 בעיני אדוני" - 'לעזור לך להגיע לחנני, למצוא את החן, בשביל
 זה אני פה, זה תפקידי בעולם. ואם זה ייקח לי שלשת אלפים
 שנה, אני מוכן למשימה. אתה תחזור למשימה, אני אלך לדרכי
 לסוכות ומשם אני אבוא אל אבא. יכול להיות שאני גם ארד
 למצרים לכמה ימים, אולי נעבור עוד כמה שלבים, אבל

השיעור מוקדש
**לזכות עם ישראל להצלחת ושמירת חיילי צה"ל, להשבת החללים מחרח
 לקבר ישראל, לשלום כל חיתומים וחאלמנות,
 לע"ג כל חנופלים על קירוש ח' באירועי המלחמה ולע"ג
 דניאל בן רונית ויקיר ז"ל, רחל שיוולח בת מסעורת הנרייט ע"ה
 ולהכירל
 לרפואת כל הפצועים והחולים וסוסס
 עמרם בן איידח חיח, פאני פרחח בת אסתר, חודיח בת אוריית,
 אליחב בן אלי יוסף בן ניקול וחיי כחן, נפתלי בן בודה, יפח בת רחל
 ולחוג הגון ליעל רחל בת אריאל אסתר.
 להקישת שיעורים ניתן לפנות בחידעת וואטסאפ לענטאל - 054-7500516**